

**Poszukiwanie śladów pobytu
Antoniego Wróblewskiego (1881–1944) w *Jardin des Plantes*
Narodowego Muzeum Historii Naturalnej w Paryżu**

In search of traces
of Antoni Wróblewski's (1881–1944) stay in *Jardin des Plantes*
of the National Museum of Natural History in Paris

PIOTR DASZKIEWICZ

Service du Patrimoine Naturel
Muséum national d'Histoire naturelle
57, Rue Cuvier-CP 41, 75231 Paris Cedex 05, France
E-mail: piotrdas@mnhn.fr

Received: 5 April 2014; Accepted: 30 June 2014

ABSTRACT: Antoni Wróblewski, co-founder of the Arboretum in Beńkowa Wiśnia (Fredrów) near Lwów, and later founder of the Arboretum in Kórnik, in his early years spent time in Paris, and specifically, at the National Museum of Natural History. This article adds to the many known documents regarding Wróblewski's study and work in Paris. Two of his letters were found in the Museum's archives, addressed to the mycologist, Louis Mangin, in whose laboratory he worked for half a year. The letters regard the publication in the Museum's periodical a list of fungi collected by Wróblewski in the *Jardin des Plantes*.

Key words: Kórnik, Louis Mangin, mycology

Pobyt w Narodowym Muzeum Historii Naturalnej w Paryżu był ważnym etapem w zawodowym życiu Antoniego Wróblewskiego (Ryc. 1, 2). Czy w archiwach tej instytucji zostały jakieś ślady pobytu tego przyrodnika? Przed kilkoma laty autor natrafił na wpis Antoniego Wróblewskiego na listę słuchaczy muzealnych wykładów botaniki w 1908 roku (Daszkiewicz 2008). W katalogu Muzealnych rękopisów nazwisko polskiego botanika nie pojawia się. Udało się jednakże odnaleźć dwa listy Wróblewskiego¹ do Ludwika Mangin (1852–1937), profesora, pierwszego kierownika laboratorium roślin skrytopłciowych i dyrektora Muzeum, fizjologa i anatoma roślin, uznawanego za jednego z twórców francuskiej fitopatologii (Heim 1937). Wróblewski współpracował z Manginem głównie w zakresie badań nad grzybami i wywoływanymi przez nie chorobami drzew (Ryc. 3).

Listy skatalogowane zostały z błędem ortograficznym – a zatem w niewłaściwym miejscu w katalogu, nazwisko ich autora zapisano bowiem jako „Woblewsky”. Korespon-

dencja Mangina zachowała się w mocno niepełnym stanie, a obejmujący ją zespół archiwalny skompletowano w wiele lat po jego śmierci, jak o tym informuje katalogowy zapis – „korespondencja naukowa została odtworzona z kolekcji autografów laboratorium roślin skrytopłciowych. Zespół ten powstał na bazie listów ze zbiorów L. Mangina, P. Biersa i L. Hariota, niewątpliwie po 1945 roku, i z pewnością nie jest reprezentatywny dla naukowej działalności L. Mangina”. Nie wiadomo zatem, czy dwa listy Wróblewskiego były jedynymi czy też było ich więcej.

W obu listach mowa jest o wykazie grzybów zebranych przez Wróblewskiego w 1911 r. w *Jardin des Plantes*. Lista wraz z opisami nowych gatunków została opublikowana w Muzealnym czasopiśmie (Wróblewski 1911, Wróblewski 1912). W liście wysłanym 26 lutego 1911 r. ze Lwowa Wróblewski pisał (tłumaczenie autora):

*Szanowny Panie,
Bardzo żałuję, że nie mogłem zobaczyć się z Panem przed wyjazdem z Paryża, lecz nie wrócił Pan jeszcze wtedy z wakacji. Mam zaszczyt przesłać Panu drugą*

¹ Sygnatura Ms CRY 523 / 441-442

Ryc. 1, 2. Etykieta zielnikowa z arkusza przechowywanego w Zielniku Instytutu Dendrologii PAN w Kórniku, zbiory Antoniego Wróblewskiego z *Jardin des Plantes* w Paryżu, w 1911 r. (fot. J. Zieliński).

Fig 1, 2. Herbarium label from a specimen preserved in the Herbarium of the Institute of Dendrology of the Polish Academy of Sciences in Kórnik, Antoni Wróblewski's collection from the *Jardin des Plantes* in Paris, from 1911 (phot. by J. Zieliński)

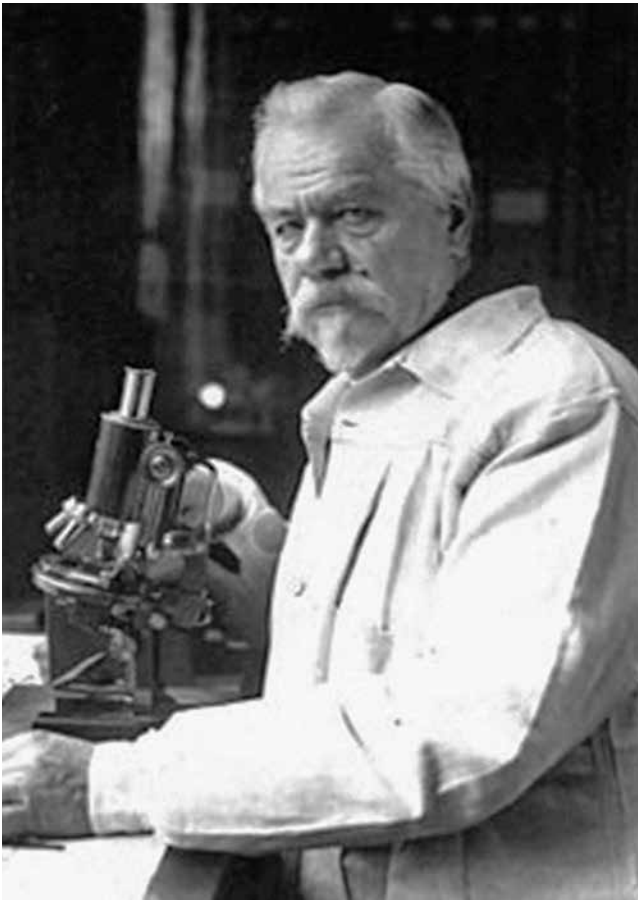
listę grzybów, z prośbą o poprawki i opublikowanie jej w *Bulletin du Muséum*. Gdyby było to możliwe, to chciałbym otrzymać kilka egzemplarzy biuletynu z tą listą, a także z listą, którą opublikował Pan uprzednio. Pozwalam też sobie zapytać, czy opublikowano już sprawozdanie z IV Kongresu Genetycznego i czy nie mógłby Pan pomóc mi w jego uzyskaniu, byłbym Panu za to bardzo zobowiązany. Przepraszam, że zabieram Panu czas, proszę przyjąć wyrazy szacunku. Mój adres A. Wróblewski Ecole Nationale d'Horticulture Wolka Kapitańska, Lemberg, Zamarstynów, Austria (Galicja).

Drugi list został wysłany z Kołomyi (w oryginale *Kolomea*) 26 kwietnia 1912 r.:

Szanowny Panie,
Proszę przyjąć moje podziękowania za rekomendację do *Société Nationale d'Horticulture de France*. Obecnie przebywam w Galicji Wschodniej w Kołomyi, gdzie pełnię obowiązki wojewódzkiego instruktora sadownictwa. Pozwalam sobie zapytać Pana, czy lista grzybów, które zebrałem w *Jardin des Plantes*, została już opublikowana i czy mógłbym otrzymać kilka nadbitek. Proszę przyjąć wyrazy szacunku. Kołomyja, Rada Powiatowa, Austria (Galicja).

W spuściznie Antoniego Wróblewskiego, przechowywanej w poznańskim oddziale Archiwum PAN², brak jest listów Mangina. Z okresu pobytów uczonego we Francji

² sygnatura P.III.-9

Ryc. 3 (Fig. 3). Louis Mangin (1852–1937).

w latach 1907–1908 i 1910–1911 (rok 1911 wskazują etykiety zielnikowe; Ryc. 1 i 2) oraz jego późniejszych kontaktów z francuskimi instytucjami zachowało się sporo dokumentów, m.in. wydane 28 grudnia 1907 r. zaświadczenia o jego pracy w szkółkach Ferdynanda Jamain (1869–1916) w podparyskim Bourg-La-Reine, w okresie od 24 września do końca grudnia 1907 r., oraz korespondencja, którą prowadził w okresie międzywojennym z *Société Nationale d'Horticulture de France* oraz z *Arboretum National des Barres* w Nogent-sur-Vermisson, a także dokumenty związane z jego emigracyjną działalnością polityczną, głównie w stowarzyszeniu studentów polskich – *Société des Étudiants Polonais* „Filarecja”. Na margi-

nesie można zauważyć, iż to zapewne dzięki kontaktom Wróblewskiego stowarzyszenie mogło zorganizować, 31 grudnia 1910 r., przedstawienie dramatu Żeromskiego „Sułkowski” oraz bal na rzecz Zagranicznego Związku Pomocy dla Ofiar Politycznych w salach *Société Nationale d'Horticulture de France*, znajdujących się na ulicy Grenelle, naprzeciw ambasady rosyjskiej. Wśród tych dokumentów tylko dwa mają bezpośredni związek z Narodowym Muzeum Historii Naturalnej. Jest to, sporządzone na firmowym papierze muzealnego Laboratorium Roślin Skrytoplciowych, rękopiśmienne zaświadczenie następującej treści:

*Ja, niżej podpisany Profesor w Muzeum Historii Naturalnej, zaświadczam, że Pan Antoine Wróblewski pracował w moim laboratorium przez sześć miesięcy. Zajmował się badaniami pasożytów roślin uprawnych i zdobył w tej dziedzinie rozległą wiedzę praktyczną.
Paryż, 16 lipca 1908
Louis Mangin*

Drugim dokumentem związanym z Narodowym Muzeum Historii Naturalnej jest pracownicza legitymacja „Działu Upraw” wystawiona w Paryżu w listopadzie 1910 r., dla pana „Wroblesky”, ogrodnika, którą podpisał „profesor-administrator” – J. Constantin³.

Literatura

- DASZKIEWICZ P. 2008. Polscy słuchacze wykładów botaniki w Narodowym Muzeum Historii Naturalnej w latach 1803–1925. *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki* 53(3–4): 275–287.
- HEIM R. 1937. Louis Mangin (1852–1937). *Bulletin de la Société mycologique de France* 54(1): 11–22.
- WRÓBLEWSKI A. 1911. Champignons recueillis dans les cultures du Muséum d'Histoire Naturelle de Paris en 1911. *Bulletin du Muséum National d'Histoire Naturelle* 17(6): 471–479.
- WRÓBLEWSKI A. 1912. Champignons recueillis dans les cultures du Muséum d'Histoire Naturelle de Paris en 1911. *Bulletin du Muséum National d'Histoire Naturelle* 18(1): 121–125.

³ Julien Noël Constantin (1857–1936) był wybitnym mykologiem i kierownikiem Muzealnego działu upraw.